

<https://helda.helsinki.fi>

Askel kohti muutosjoustavuutta

Trogen, Ada Jemina

2020-05-13

Trogen , A J 2020 , ' Askel kohti muutosjoustavuutta ' , Ruralia-instituutin blogi .

<http://hdl.handle.net/10138/318496>

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Askel kohti muutosjoustavuutta

Hankkeita suunniteltaessa luodaan hankkeelle sekä tavoitteet että toimet ja aikataulu, jotta tavoitteet toteutuisivat. Suunnitelma on selkeä ja johdonmukainen - ja sitten alkaa todellisuus. Monet hankkeet toteutetaan kompleksisessa toimintaympäristössä, yhteiskunnassa, jota ei voi täysin hallita. Siinä toimimista ja hankkeen jouhevaa etenemistä voidaan kuitenkin helpottaa kehittämällä resilienssiä. Resilienssi eli muutosjoustavuus mahdollistaa toiminnan tilanteessa, jossa ennakointi on haastavaa ja emme tiedä, mikä taito tai tieto on tulevan tilanteen kannalta olennainen.

Ruralia-instituutin Askel-hanke starttasi vuoden 2019 lopulla. Askel-hankkeessa kehitetään asiakaslähtöisyyttä lyhyissä jakeluketjuissa ja erityisenä kohteena ovat eteläpohjalaiset REKO-ruokapiirit. REKO (rejal konsumtion, reilua kuluttamista) on lähiruokan jakelumalli, jossa kuluttajat tilaavat alueen lähiruokayrittäjiltä elintarvikkeita suljetuissa vapaaehtoisvoimin toimivissa Facebook-ryhmissä, joissa sovitaan myös tuotteiden toimituksesta.

Askel-hankkeen selvitysvaiheessa oli tarkoitus tehdä kuluttajille e-lomakekysely. Kun muotoilimme lomaketta työryhmässä, havaitsimme keskustelevalamme innokkaammin aivan muista asioista kuin niistä, mitä e-lomakkeella oli tarkoitus kartoittaa. Vieläpä totesimme nuo muut asiat kiinnostavammaksi sekä hankkeen että lähiruokayrittäjien kannalta. Tässä kohdassa resilienssi astuu esiin: loimme uuden suunnitelman, jossa päätimme tehdä virikehaastattelut hankkeen kannalta tärkeimmille fokusryhmille. Myös hanketta rahoittavalta taholta, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen maaseuturahastolta, löytyi muutosjoustavuutta, ja pääsimme jatkamaan hanketta uusin, ehommin suunnitelmin – jotka olivat voimassa kaksi viikkoa.

Koronavirus COVID-19 oli vielä talvella kaukainen riski ja sen ei nähty vaikuttavan Suomeen ja suomalaisiin. Kuten nyt tiedämme, COVID-19 alkoi levitä ja Suomessa julistettiin poikkeustila, jolloin mm. yli kymmenen hengen kokoontumiset kiellettiin. Oli selvää, että Askel-hankkeen ryhmähaastatteluja ei voitaisi toteuttaa. Samaan aikaan myös REKOissa kuohui; millaisia kokoontumisia tarkoitettiin, suljettaisiinko REKOt?

Muutokselle sopeutuvaisimmat järjestelmät ovat usein löyhästi kytkeytyneitä toisiinsa. Tällöin yhden osa-alueen muutokset vaikuttavat toimintaan vain vähän. Löyhästi kytkeytynyt järjestelmä säätelee itseään ympäristöstä tulevan informaation perusteella ja vastaa sen vaatimuksiin, eli on itseorganisoitunut. REKOt ovat esimerkki ruohonjuuritason itseorganisoituneesta systeemistä (Ehrnström-Fuentes ja Leipämaa-Leskinen, 2019). Myös yliopistot rakentuvat itseorganisoitumisen ja löyhien kytkösten varaan. Voidaan ajatella, että itseorganisoituvalla järjestelmällä on lähtökohtaisesti kyky myös muutosjoustavuuteen.

Hallituksen julistettua poikkeustilan REKOissa saatiin saman illan aikana lausunto valtiovarainministeriöltä, jossa todettiin REKO-toiminnan voivan jatkua. REKO-jakojen aikatauluja pidennettiin, tuottajat ottivat käyttöön uusia maksutapoja käteisen rinnalle ja REKO-ryhmien ylläpitäjät ohjeistivat aktiivisesti jonotuskäytännöistä ja turvaväleistä. Askel-hankkeessa työryhmän etätöihin siirtyminen kesti muutaman päivän pidempään. Koteihimme raivatuilta työpöydiltä käsin päätimme siirtää fokusryhmähaastattelut verkkopohjaisiksi. Virikehaastattelurunko fokusryhmiin oli tehty ennen pandemian alkua ja jäimme mielenkiinnolla odottamaan, miten virikkeisiin reagoitaisiin korona-aikana. Tätä kirjoitettaessa olemme toteuttaneet jo viisi fokusryhmähaastattelua verkkokokoustyökalun välityksellä. Ja kyllä, virikkeet ovat herättäneet keskustelua koronasta, mutta pääasiassa kuitenkin lähiruokasta ja sen moninaisista merkityksistä, kuten toivoimme. Aineiston analyysi ja tätä kautta hankkeen toiseen vaiheeseen siirtyminen on alkamassa edelleen poikkeuksellisissa oloissa.

Yhteenkietoutuvuus ja ennakoimattomuus lisääntyvät yhteiskunnassa jatkuvasti. Tämä tarkoittaa sitä, että lineaariset ratkaisumallit eivät toimi. Tarvitaan kykyä hyväksyä ennustamattomuus ja johtajuutta, joka kannustaa autonomiseen työskentelyyn sekä luovuutta, joka saa meidät kekseliäiksi. Tähän muutosjoustavuuden harjoitukseen jouduimme yllättäen ja pakotettuna, mutta siitä huolimatta ja sen

johdosta on syntynyt myös hyvää: kotimaisen ja lähiruoan arvostus on noussut mediassa ja se näkyy myös REKOissa kasvaneena myyntinä. Hankkeessa työryhmämme on oppinut uusia toimintatapoja, jotka tulevat helpottamaan tulevaisuuden hankkeiden ja tutkimuksen toteuttamista ja saavutettavuutta.

Tekstin muotoilussa ja koronapandemian herättämien ajatusten käsittelyssä on ollut lähteenä ja suurena apuna Tom Hanénin sotatieteiden väitöskirja ”Yllätysten edessä. Kompleksisuusteoreettinen tulkinta yllättävien ja dynaamisten tilanteiden johtajuudesta”. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-25-2870-7>.

Muut lähteet: Ehrnström-Fuentes ja Leipämaa-Leskinen (2019). Boundary Negotiations in a Self-Organized Grassroots-Led Food Network: The Case of REKO in Finland. <https://doi.org/10.3390/su11154137>

Kirjoittaja: Ada Trogen